

Е. Пузыр'єв, канд. пед. наук, доц.

Национальный технический университет Украины "Киевский политехнический институт" имени Игоря Сикорского, Киев, Украина

МОДЕЛИРОВАНИЕ ИНЖЕНЕРНОГО КОНТЕКСТА В СИСТЕМЕ НАЦИОНАЛЬНОЙ РАМКИ КВАЛИФИКАЦИЙ

Рассмотрены теоретические основы моделирования инженерного контекста в системе Национальной рамки квалификации. Показано, что инженерный контекст в учебном процессе может подразделяться на социальный и должностной, что отражается в определении целей и содержания обучения и формировании профессиональных компетентностей будущего инженера.

Ключевые слова: Национальная рамка квалификаций, инженерный контекст, педагогические компетентности будущего инженера.

Відомості про автора

Пузырьов Євген Володимирович – Україна, м. Київ, кандидат педагогічних наук, доцент кафедри психології та педагогіки, факультету соціології та права Національного технічного університету України "Київський політехнічний інститут" імені Ігоря Сікорського

Контактна інформація: +38044 204 84 53, E-mail: Polkovnik.home@gmail.com

Пузыр'єв Евгений Владимирович – Украина, г. Киев., кандидат педагогических наук, доцент кафедры психологии и педагогики факультета социологии и права Киевского национального университета Украины "Киевский политехнический институт" имени Игоря Сикорского

Контактная информация: +38044 204 8453, Email: Polkovnik.home@gmail.com

Puzuyov Yevhen – Ukraine, Kyiv, Ph.D, Associate Professor of Psychology and Pedagogic Chair of National Technical University of Ukraine "Kiev Polytechnic Institute" named after Igor Sikorsky

Contact information: +38044 204 84 53, E-mail: Polkovnik.home@gmail.com

УДК 378.025:81.111

М. Сахно, старш. вкл.

Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана, Київ

РОЛЬ ВИКЛАДАЧА У ФОРМУВАННІ ІНШОМОВНОЇ КОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ У СТУДЕНТІВ ВИЩОГО НАВЧАЛЬНОГО ЗАКЛАДУ

Розглядається питання про роль викладача у формуванні іншомовної комунікативної компетентності у студентів вищого навчального закладу, яка виявляється в урізноманітненні навчального процесу за допомогою використання активних методів навчання. Іншомовна комунікативна компетентність – це важливий компонент комунікативної культури який є невід'ємною складовою підготовки студентів вищих навчальних закладів. Значна роль у формуванні комунікативної компетентності студентів належить викладачеві іноземної мови. Він повинен бути не лише висококваліфікованим фахівцем, а й бути творчою, комунікабельною, усебічно розвинутою й гармонійною особистістю. Професійна компетентність педагога – це не лише досягнення ним високих професійних результатів, а й неодмінно наявність психологічних, етичних, естетичних, комунікативних компонентів. Велике значення мають його ціннісні орієнтації, творчий підходить до професійної діяльності.

Ключові слова: комунікативна компетентність, активні методи навчання, роль викладача, методи навчання.

Постановка проблеми. Концепція розвитку вищого навчального закладу стверджує необхідність якісного оновлення змісту освіти, забезпечення безперервного процесу становлення й розвитку гармонійної творчої особистості студентів. Іноземна мова виступає невід'ємним компонентом освіти, а володіння нею – це не лише показник високого культурного рівня особистості, а й запорука її успішної професійної діяльності. З огляду на це, нині проблема формування іншомовної комунікативної компетентності у студентів вищого навчального закладу набула особливої актуальності і стала предметом наукових досліджень. Різні аспекти теорії і практики викладання іноземних мов знайшли відображення в дослідженнях Л. Ананьєвої, Л. Дарійчук, І. Драгомирецького, Ю. Друзя, С. Козак, Л. Манякіної, Л. Паламар, О. Палій, В. Тітової, В. Топалової, О. Федорової, О. Штепи й ін. Іншомовна підготовка фахівців стала однією з важливих складових сучасної вищої школи, а питання ролі викладача іноземної мови у формуванні іншомовної комунікативної компетентності нині стала особливо актуальною.

Мета й завдання дослідження полягають у розкритті сутності іншомовної комунікативної компетентності студентів вищого навчального закладу та в теоретичному обґрунтуванні ролі викладача у її формуванні.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питаннями структури і сутності поняття компетентність займалися такі науковці: Н. Бібік, Н. Кузьміна, П. Бори-

сов, С. Шишов, Дж. Равен, В. Краєвський, А. Хуторський та ін. Проте однозначного визначення цього поняття не існує. Так, наприклад, А. Хуторський трактує компетентність як сукупність особистісних якостей (ціннісно-сміслових орієнтацій, знань, умінь, навичок, здібностей), зумовлених досвідом його діяльності в певній соціально і особистісно значущій сфері [7]. У Законі України про вищу освіту стверджується: "Компетентність – динамічна комбінація знань, вмінь і практичних навичок, способів мислення, професійних, світоглядних і громадянських якостей, морально-етичних цінностей, яка визначає здатність особи успішно здійснювати професійну та подальшу навчальну діяльність і є результатом навчання на певному рівні вищої освіти" [1, ст. 1]. У словнику української мови знаходимо визначення: "Компетентний це – який має достатні знання в якій-небудь галузі; який з чим-небудь добре обізнаний; тямущий, який ґрунтується на знанні; кваліфікований, який має певні повноваження; повноправний, повновладний" [3].

Узагальнюючи тлумачення дослідників і враховуючи власні погляди Н. Мойсеюк стверджує, що компетентність є інтегральним результатом взаємодії компонентів:

- мотиваційного, що виражає глибоку зацікавленість у цьому виді діяльності, наявність особистісних смислів вирішувати конкретне завдання;

- цільового, пов'язаного з умінням визначати особисті цілі; складанням особистих проектів і планів; усві-

домленим конструюваннями конкретних дій, вчинків, які забезпечать досягнення бажаного результату діяльності;

- орієнтаційного, що передбачає урахування зовнішніх умов діяльності (усвідомлення загальної основи діяльності; знання про коло реальних об'єктів; знання, уміння й навички, які стосуються цього кола) і внутрішніх (суб'єктний досвід, наявні знання, предметні і міжпредметні вміння, навички, способи діяльності, психологічні особливості); обізнаність учня щодо власних сильних і слабких сторін;

- функціонального, що передбачає здатність використовувати знання, уміння, способи діяльності й інформаційну грамотність як базис для формування власних можливих варіантів дії, прийняття рішень, застосування нових форм взаємодії тощо;

- контрольного, що передбачає наявність чітких вимірювачів процесу і результатів діяльності, закріплення правильних способів діяльності, удосконалення дії відповідно до визначеної і прийнятої цілі;

- оцінного, пов'язаного зі здатністю до самоаналізу; адекватного самооцінювання своєї позиції, конкретного знання, необхідності чи непотрібності його для своєї діяльності, а також методу його здобування чи використання [2].

Аналіз психолого-педагогічних джерел показав, що поняття "комунікативна компетентність" має велику кількість визначень та інтерпретацій, у зв'язку з чим виникає необхідність його конкретизації. Комунікативна компетентність як наукова категорія досліджується в різних аспектах – психологічному, соціальному, педагогічному, лінгвістичному тощо. Терміни "комунікативний" і "компетентність" уперше поєднав у єдине поняття "комунікативна компетентність" лінгвіст Д. Хаймс, який до складу комунікативної компетентності додав соціокультурні компоненти та визначив комунікативну компетентність як внутрішнє знання ситуаційної доречності мови; здатність, що дозволяє бути учасником мовленнєвої діяльності [7]. Методики формування іншомовної комунікативної компетентності досліджували вітчизняні й зарубіжні вчені-методисти: І. Берман, В. Бухбіндер, В. Коростильов, С. Шатілов, В. Гнаткевич, Ю. Пассов, Г. Китайгородська, О. Тарнопольський, В. Теніщева, Е. Мірошниченко, І. Баценко, В. Борщовецька, М. Кенел, R. Ellis, I. Nation, N. Schmitt, W. Widdowson та ін. В. Теніщева зауважує що, у більшості досліджень професійна іншомовна комунікативна компетентність студента виступає, насамперед, як здатність здійснювати комунікативну мовленнєву поведінку згідно із завданнями конкретних ситуацій іншомовного спілкування. У навчанні відтворюється переважно зовнішня, знакова подібність, а не цілісний зміст професійної діяльності, пов'язаної з використанням іноземної мови. Як наслідок, формування у студента вищого навчального закладу такої професійної компетентності, до структури якої була б органічно інтегрована іншомовна компонента, залишається нерозв'язаною [4].

Учений М. Кенел у моделі іншомовної комунікативної компетентності виокремлює чотири компоненти-компетенції:

- граматична компетенція – рівень засвоєння комунікантом граматичного коду, що включає словниковий запас, правила правопису та вимови, словотворення і побудови речень;

- соціолінгвістична компетенція – уміння доречно використовувати і розуміти граматичні форми у різних соціолінгвістичних контекстах для виконання окремих комунікативних функцій (опису, повідомлення, переконання, запиту інформації);

- дискурсивна компетенція, або компетенція висловлювання – здатність поєднувати окремі речення у зв'язне повідомлення, дискурс, використовуючи для цього різні синтаксичні і семантичні засоби;

- стратегічна компетенція – здатність використовувати вербальні і невербальні засоби при загрозі зриву комунікації у випадку "недостатнього рівня компетентності комуніканта або через наявність побічних ефектів" [6]. Дослідник підкреслює, що саме ця модель іншомовної комунікативної компетентності мала значний вплив на подальші наукові дослідження проблеми.

Отже, узагальнюючи дослідження науковців, ми стверджуємо, що під мовленнєвою компетенцією розуміється вміння адекватно й доречно, практично користуватись мовою у висловлюванні своїх думок, використовувати для цього вербальне і невербальне мовлення та інтонаційні засоби виразності мови.

Значна роль у формуванні комунікативної компетентності студентів належить звичайно викладачеві іноземної мови. Він повинен бути не лише висококваліфікованим спеціалістом, а й бути творчою, комунікабельною, усебічно розвинутою й гармонійною особистістю. Професійна компетентність педагога – це не лише досягнення нею високих професійних результатів, а й неодмінно наявність психологічних, етичних, естетичних, комунікативних компонентів. Велике значення мають його ціннісні орієнтації, творчий підходить до професійної діяльності.

Не можна не погодитись із думкою Н. Чепелевої що, комунікативна компетентність формується в умовах безпосередньої взаємодії, тому є результатом досвіду спілкування між людьми [5]. Цей досвід набувається не лише у процесі безпосередньої взаємодії викладача і студентів, а також опосередкованої, у тому числі з літератури, театру, кіно, із яких людина отримує інформацію про характер комунікативних ситуацій, особливості міжособистісної взаємодії й засоби їхніх рішень. У процесі опанування комунікативною сферою людина запозичає з культурного середовища засоби аналізу комунікативних ситуацій у вигляді словесних і візуальних форм.

Отже, аналіз теоретичних підходів до визначення поняття "комунікативна компетентність" дозволив конкретизувати його розуміння як інтегративну якість особистості, що виявляється у її готовності здійснювати ефективну комунікацію у різних системах і ситуаціях. На нашу думку, активізувати пізнавальну та творчу діяльність студентів допоможуть індивідуальний і диференційований підхід до навчання з урахуванням інтелектуального розвитку студента, його здібностей і рівня підготовленості.

На заняттях формування комунікативної компетентності, викладачу необхідно передусім створити вільну атмосферу, спрямовану на забезпечення комфортності спілкування, упевненості у своїх силах, творчих можливостях і відповідному потенціалі інших членів групи. На основі цього вже можна продовжувати роботу щодо тренінгу спеціальних творчих моментів (скажімо, бачення завдання й самостійна постановка, формування задуму) у ігрових та інших умовах.

Метою професійної діяльності викладача іноземної мови є створення умов для всебічного гармонійного розвитку особистості студента, його самореалізації, розкриття індивідуальності, творчого потенціалу. Педагог має усвідомлювати унікальність і неповторність студента як індивідуальності, зважати на складність і неоднозначність процесу його становлення своєю відповідальністю як фахівця.

Таким чином, організація навчальної діяльності студентів на заняттях іноземної мови є цілеспрямованою

взаємодією викладача й студентів на засадах діалогу, співробітництва і співтворчості з метою активізації й розвитку мислення, почуттів, волі, творчого потенціалу, узгодження мотивів, цінностей, знань, умінь і рефлексивної поведінки, поступового їхнього переведення на рівень самоорганізації власної діяльності завдяки створенню й розширенню творчого мікросередовища в навчальному процесі шляхом упорядкування мети, принципів, змісту.

Аналіз науково-педагогічних і методичних джерел показує, що з метою активізації навчальної діяльності студентів викладачі активно впроваджують методичні розробки навчання іноземної мови. Наприклад, дедалі частіше застосовуються новітні педагогічні технології, які передбачають упровадження активних методів і прийомів навчання. До них можна віднести такі, які відповідають сучасним запитам суспільства та рівню розвитку технологій у різних галузях, цілям особистісно-орієнтованого навчання й потребам ринку праці, вимагають набуття відповідних компетенцій. Варто звернути увагу на те, що в навчанні повинні широко використовуватися сучасні дидактичні принципи, наочність, використання аудіо-, відеоматеріалів, мультимедійних засобів тощо. Адже до інноваційних педагогічних технологій у навчальному процесі належить також організація роботи й часу, візуалізація, презентація, ведення розмови (дискусії), аналіз професійних ситуацій тощо. Зазначені технології знаходять своє застосування насамперед у різних формах організації занять, таких як, ділова гра, дидактична гра, проведення дискусій, диспути, презентація, проектна робота тощо.

Тому, на нашу думку, викладачеві потрібно урізноманітнювати заняття із іноземної мови засобами інноваційних педагогічних технологій із застосуванням інтерактивних методів навчання. Суть інтерактивного навчання полягає в тому, що навчальний процес відбувається за умови активної взаємодії всіх студентів у процесі співнавчання та взаємонавчання, де вони розуміють, що роблять і для чого. Основними формами роботи на інтерактивному занятті є групові, у ході яких студенти вільно спілкуються. Так, наприклад, на заняттях із іноземної мови ми розробляємо правила роботи в малих групах, що передбачають розподіл ролей і чітке виконання обов'язків між учасниками, до складу яких входять: головуючий, секретар, доповідач, посередник. Спікер зачитує завдання групи, організовує порядок його виконання, пропонує учасникам висловитися по черзі, заохочує до роботи, підбиває підсумки роботи, за згодою призначає доповідача. Секретар веде записи результатів роботи групи, допомагає доповідачеві готувати повідомлення. Посередник стежить за часом, заохочує членів групи до роботи. Доповідач висловлює думку, до якої дійшла група, доповідає про результати роботи.

Інтерактивні методи навчання є частиною особистісно-зорієнтованого навчання, оскільки сприяють соціалізації особистості, усвідомлення себе як частини колективу, своєї ролі й потенціалу. Інтерактивне навчання – це спеціальна форма організації пізнавальної діяльності, яка має конкретну, передбачувану мету – створити комфортні умови навчання, за яких кожен учень відчуває свою успішність, інтелектуальну спроможність. Суть інтерактивного навчання в тому, що навчальний процес відбувається за умови постійної, активної взаємодії всіх студентів.

На заняттях із формування комунікативної компетентності студентів ми використовуємо також ігрові технології, які полягають в ігровій формі взаємодії викладача та студента під час реалізації певного сюжету (вистави, казки, ділового спілкування, гри). При цьому зміст ігор передбачає вирішення тих чи інших освітніх

завдань. Ігрова технологія ґрунтується на використанні театралізованих, ділових, рольових, комп'ютерних ігор.

Групові технології організації навчання притаманніші заняттям із іноземної мови. Вони передбачають створення мікрогруп у складі від 2 до 7 осіб та організацію спільної роботи, яка може тривати від 10 хв. Існує декілька модифікацій групової технології, навчання в динамічних групах, проблемно-конфліктне групове навчання тощо. За рахунок групового навчання можливо здійснити принцип диференціації й індивідуалізації. Диференційований підхід у навчальному процесі можливо здійснювати: 1) за рівнем вимог до засвоєння навчального матеріалу – студенти виконують завдання із іноземної мови, які за змістом, за ступенем складності відрізняються один від одного; 2) за формою організації навчальної діяльності; 3) за дозою й характером допомоги, яка надається під час виконання роботи; 4) темпом оволодіння програмованим матеріалом тощо

Оскільки студенти відрізняються за своїми суб'єктивно-психологічними характеристиками, їхня пізнавальна діяльність повинна здійснюватись у різних режимах, тобто у диференційованих пізнавальних ситуаціях. Використання діалогових технологій пов'язані зі створенням комунікативного середовища, поширенням простору співробітництва на рівні "викладач – студент", "студент – студент".

Теоретичний аналіз проблеми дослідження дозволяє стверджувати, що іншомовна комунікація можлива за умови володіння суб'єктами іншомовного спілкування мовою як засобом комунікації. Рівень ефективності комунікативного процесу зумовлений рівнем сформованості іншомовної комунікативної компетентності суб'єктів. Компетентність – це стійка готовність і здатність людини до якої-небудь діяльності "зі знанням справи". У нашому випадку такою діяльністю виступає іншомовна комунікація студентів у процесі вивчення ними іноземної мови.

Варто сказати, що іншомовна компетентність забезпечує певний культурний рівень усного й писемного мовлення та невербальної мовленнєвої поведінки. Формування іншомовної комунікативної компетентності у студентів вищих закладів освіти різних напрямів підготовки на сучасному етапі розвитку світової спільноти слід розглядати як обов'язкову складову загальної фахової підготовки. Для забезпечення ефективності процесу формування іншомовної комунікативної компетентності доцільно розробляти нові методологічні підходи й визначати педагогічні умови їхньої реалізації, над чим нині працюють вітчизняні вчені та педагоги-практики.

Висновки. Нове освітнє середовище передбачає й новий зміст вищої освіти, нові технології навчання та виховання, розвиток інтелектуальних здібностей студентів. Справді, нині вища школа має готувати не лише носія знань, а й творчу особистість, яка здатна використовувати здобуті знання для конкурентоспроможної діяльності в будь-якій сфері суспільного життя, тобто формувати компетентну особистість.

Отже, теоретичний аналіз проблеми дослідження дозволяє стверджувати, що іншомовна компетентність – це необхідний комплекс знань, умінь, навичок, які дозволяють успішно використовувати іноземну мову як у професійній діяльності, так і для самоосвіти та саморозвитку особистості. Іншомовна комунікативна компетентність як важливий компонент комунікативної культури є невід'ємною складовою підготовки студентів вищих навчальних закладів, які готуються до життя в умовах ринкової економіки, діалогу культур і народів, міжнародного спілкування, нової релігійності, підвищеної ролі приватного життя. Велику роль в активній пі-

знавальної діяльності належить викладачеві, який забезпечує ефективність процесу формування іншомовної комунікативної компетентності студентів.

Іншомовна комунікативна компетентність як важливий компонент комунікативної культури є невід'ємною складовою підготовки студентів вищих навчальних закладів, які готуються до життя в умовах ринкової економіки, діалогу культур і народів, міжнародного спілкування. Ідеться про розвиток такого особистого формування, як мовна особистість студента, основні елементи якої на певному рівні її структури вибудовуються в чітку систему, відбиваючи картину світу.

Список використаних джерел

1. Закон України № 1556-VII, "Про вищу освіту" // Відомості Верховної Ради. – 2014. – № 37–38.
2. Мойсенюк Н. Є. Педагогіка : навч. посіб. – К. : КДНК, 2001.
3. Словник української мови : у 11 т. – Том 4, 1973. – С. 250.
4. Тенищева В. Ф. Интегративно-контекстная модель формирования профессиональной компетенции : автореф. дис. на соискание уч. степени д-ра пед. наук / В. Ф. Тенищева. – М., 2008.
5. Чепелева Н. В. // Психолого-педагогическая наука и общественная идеология: материалы методологического семинара АПН Украины, 12 листопада 1998 р. – К. : Гнозис, 1998.

M. Sakhno, Senior University Teacher
National Economics University named after Vadym Hetman, Kyiv, Ukraine

THE ROLE OF TEACHER IN THE FORMATION OF FOREIGN LANGUAGE COMPETENCE OF STUDENTS

The article considers the peculiarities of university students' foreign language professional communicative abilities forming during the additional training: motivation of students' professional self-development; taking into account the former study experience; shift of accents in the content and in the control of training; training variability. The article analyzes the approaches of scientists to the interpretation of the essence of foreign communicative competence. It is noted that foreign language communicative competence is an integral feature of professional specialist, covering active substructure, such as knowledge, abilities, skills and methods of professional activity and communicative substructure, like knowledge, abilities, skills and ways to implement professional communication.

The problem of teacher's role in forming another language communicative competence in high school students which is displayed in differentiating educational process by means of usage of active educational methods, etc. has been investigated. The article analyzes the principle methods of formation of foreign communicative competence of students. Especial attention is drawn to the methods of teaching of foreign languages in a higher educational establishment. Another language communicative competence is an essential component of communicative culture which is an integral part of student training in higher educational institutions. The purpose of professional foreign language teacher is to create conditions for comprehensive harmonic development of the individual student, his self-disclosure of identity, creativity.

The teacher must be aware of the uniqueness and originality of students as individuals, take into account the complexity and ambiguity of the process of its formation its responsibility as a specialist.

It is described the main matters of research during the foreign language studying in Technical Higher Educational establishments and they are foreign language competence that is overviewed as structural element of professional competence of future specialist.

Keywords: communicative competence, active educational methods, methods of teaching.

M. Сахно, старш. препод.
Киевский национальный экономический университет имени Вадима Гетьмана, Киев, Украина

РОЛЬ ПРЕПОДАВАТЕЛЯ В ФОРМИРОВАНИИ ИНОЯЗЫЧНОЙ КОМУНИКАТИВНОЙ КОМПЕТЕНТНОСТИ СТУДЕНТОВ ВЫСШЕГО УЧЕБНОГО ЗАВЕДЕНИЯ

Рассматривается вопрос о роли преподавателя у формировании иноязычной коммуникативной компетентности студентов высшего учебного заведения, которая приобретается путем разнообразия учебного процесса, в использовании активных методов обучения и т. д. Иноязычная коммуникативная компетентность – это важный компонент коммуникативной культуры являющейся неотъемлемой частью подготовки студентов высших учебных заведений. Значительная роль в формировании коммуникативной компетентности студентов принадлежит преподавателю иностранного языка. Он должен быть не только высококвалифицированным специалистом, но и быть творческой, коммуникабельной, всесторонне развитой и гармоничной личностью. Профессиональная компетентность педагога – это не только достижения им высоких профессиональных результатов, но и непременно наличие психологических, этических, эстетических, коммуникативных компонентов. Большое значение имеют его ценностные ориентации, творческий подход к профессиональной деятельности.

Ключевые слова: коммуникативная компетентность, активные методы обучения, роль преподавателя, методы обучения.

Відомості про автора

Сахно Марія Володимирівна – Україна, м. Київ старший викладач кафедри іноземних мов фінансово-економічного факультету Київського національного економічного університету імені Вадима Гетьмана

Контактна інформація: 067 498 31 90; Golovkonata@ukr.net

Сахно Марія Владимировна – Україна, г. Київ, старший преподаватель кафедры иностранных языков финансово-экономического факультета Киевского национального экономического университета имени Вадима Гетьмана

Контактная информация : тел. 067 498 31 90, Golovkonata@ukr.net

Sakhno Mariia – Ukraine, Kyiv, senior university teacher at Department of foreign languages of Finance and Economic Faculty of Kyiv National Economics University named after Vadym Hetman

Contact information: 067 498 31 90, Golovkonata@ukr.net

6. Canal M. From Communicative Competence to Communicative Language Pedagogy // Richards J. And Schmidt R., (eds.) Language and Communication. – London : Longman, 1983. – P. 2–27.

7. Hymes, D. On 220 Communicative Competence / D. Hymes ; in J. B. Prideand J. Holmes (eds.). – New-York : Harmondsworth:Penguin, 1972. – P. 269–293.

References

1. Sakon Ukrainu № 1556-VII, "Pro vushy osvitu" // Vidomosti Verhovnoi Radu.– 2014. – № 37–38.

2. Moysenuk N. E. Pedagogika : Navchalnuy posibnuk. – K. : KDNK, 2001.

3. Slovnik ukrainskoi movu: v 11 tomah– Tom 4, 1973. – S. 250.

4. Tenusheva V.F. Untegrativno-konteksnay model formurovanuy professuonainoy kompetenzuu: avtoreferat dus. na souskanue ych. stepenu d. ped. nayk / Tenusheva V.F. – M., 2008.

5. Chepeleva N. V. // Pshuhulogo-pedagogichna nauka I sypilna ideologiy: material metodologichnogo seminary APN Ukrainu, 12 lystopada 1998 r. – K. : Gnosus, 1998.

6. Canal M. From Communicative Competence to Communicative Language Pedagogy // Richards J. And Schmidt R., (eds.) Language and Communication. – London : Longman, 1983. – P. 2–27.

7. Hymes, D. On 220 Communicative Competence / D. Hymes ; in J. B. Prideand J. Holmes (eds.). – New-York : Harmondsworth:Penguin, 1972. – P. 269–293.

Надійшла до редколегії 15.02.17